

**Frank Wijckmans, Maaïke Visser, Sarah Jacques, Evi Noël,
The EU Private Damages Directive. Practical Insights
(Minutes of the Closed Workshop 2015),
Intersentia, Cambridge–Antwerp–Portland 2016, s. 110**

Prezentowana publikacja ma całkowicie unikalny charakter ze względu na zarówno swoją treść, jak i formę. Książka pod redakcją czterech prawników stanowi podsumowanie zamkniętych warsztatów, które odbyły się w dniu 21 maja 2015 r. w Brukseli. W warsztatach tych wzięło udział kilkudziesięciu prawników z niemal wszystkich jurysdykcji w Unii Europejskiej, w tym trzech prawników z polskich kancelarii: Dorothy Hansberry-Bieguńska, Małgorzata Modzelewska de Raad i Piotr Paśnik. Warsztaty poświęcone były problematyce interpretacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/104/UE z 26 listopada 2014 r. w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej, objęte przepisami prawa krajowego. W publikacji zebrano formułowane przez uczestników warsztatów pytania i odpowiedzi dotyczące różnorodnych aspektów stosowania przepisów dyrektywy 2014/104/UE.

Książka podzielona jest na 7 rozdziałów, odpowiadających strukturze merytorycznej dyrektywy: przedmiot, zakres i definicje (rozdz. 1, art. 1–4 dyrektywy); ujawnianie dowodów (rozdz. 2, art. 5–8 dyrektywy); wpływ decyzji krajowych organów ochrony konkurencji, okresy przedawnienia, odpowiedzialność solidarna (rozdz. 3, art. 9–11 dyrektywy); przerzucanie obciążeń (rozdz. 4, art. 12–16 dyrektywy); wyliczanie szkód (rozdz. 5, art. 17 dyrektywy); polubowne rozstrzygnięcie sporów (rozdz. 6, art. 18–19 dyrektywy); przepisy końcowe (rozdz. 7, art. 20–24 dyrektywy). Taka jasna struktura książki, jak również zamieszczony na końcu publikacji indeks rzeczowy, czyni z niej pozycję bardzo przyjazną czytelnikowi.

Każdy rozdział książki rozpoczyna się od omówienia ogólnego kontekstu podejmowanych zagadnień, sprowadzającego się do prezentacji analizowanych przepisów dyrektywy¹. Następnie cytowany jest omawiany przepis dyrektywy, w odniesieniu do którego formułowane są pytania i odpowiedzi. W zależności od stopnia złożoności jeden przepis (artykuł) dyrektywy stanowi przedmiot jednego bądź więcej pytań. Przykładowo, art. 6 dyrektywy, poświęcony ujawnianiu dowodów znajdujących się w aktach organu ochrony konkurencji, jest przedmiotem aż 6 pytań; tyle samo pytań sformułowano w odniesieniu do art. 11 dyrektywy, ustanawiającego zasady odpowiedzialności solidarnej za szkody wyrządzone poprzez praktyki ograniczające konkurencję.

Odpowiedzi na pytania niejednokrotnie osadzone są w orzecznictwie TSUE, praktyce decyzyjnej Komisji czy wreszcie – w niewielkim, choć satysfakcjonującym ze względu na charakter publikacji, stopniu – w poglądach doktryny i literaturze. W wielu odpowiedziach znajdują się odniesienia do konkretnych orzeczeń z zakresu prywatnego egzekwowania reguł konkurencji (np. do wyroku w sprawie *CDC Hydrogen Peroxide*, czy do „klasyków” prywatnego egzekwowania reguł konku-

¹ Wyjątkiem jest tutaj rozdział 7. obejmujący wyłącznie cytowanie przepisów dyrektywy.

rencji UE, czyli wyroków w sprawach *Courage* i *Manfredi*). Tam, gdzie jest to niezbędne, autorzy odsyłają również do odpowiednich innych regulacji unijnych (np. rozporządzenia Bruksela I bis).

Aby zobrazować charakter pytań i odpowiedzi, można przytoczyć pytanie sformułowane w związku z art. 13 dyrektywy, dotyczącym argumentu przerzucania obciążeń. Pytanie zawarte w pkt 203 (s. 63) publikacji brzmi (tłum. własne – AJG): „Art. 13 dyrektywy stanowi, że jeśli przerzucanie obciążeń jest wykorzystywane w roli mechanizmu obronnego, na pozwanym spoczywa ciężar dowodu przerzucenia obciążeń. Jednocześnie pozwany może zasadnie domagać się ujawnienia dowodów przez powoda lub osoby trzecie. Jak będzie to wyglądało w praktyce, jeśli informacje, których pozwany potrzebowałby w celu wykazania, że obciążenia zostały przerzucone, będą bardzo specyficzne (np. ceny transakcyjne)? Takie informacje będą z reguły stanowiły tajemnicę handlową”. Rozbudowana odpowiedź na to pytanie zawiera odniesienia do niemieckiej i francuskiej praktyki co do kwalifikacji różnorodnych informacji w przedmiotowym zakresie. Z kolei art. 17 dyrektywy, stanowiący o zasadach obliczania szkód antymonopolowych, stał się przyczynkiem do sformułowania następującego pytania (pkt 240, s. 73): „Art. 17 ust. 2 dyrektywy ustanawia na korzyść powoda obalalne domniemanie wskazujące, że naruszenia w postaci karteli powodują szkody. Jaka jest praktyczna wartość takiego domniemania? Czy ma ono jakiegokolwiek skutki w kontekście obrony poprzez przerzucanie obciążeń, jak ustanawia art. 14 ust. 2 dyrektywy?” Drugie pytanie wygenerowane w związku z art. 17 (pkt 244, s. 74) dotyczy następującej kwestii: „Art. 17 ust. 3 dyrektywy wyposaża krajowe organy ochrony konkurencji w kompetencje do pomocy sądom krajowym, jeśli te tego żądają, w określaniu wielkości szkody. W jaki sposób organ krajowy będzie w stanie pomagać sądom w obliczaniu szkód?”. Przytoczone powyżej pytania znakomicie oddają zorientowany na praktykę (i praktyków) charakter publikacji. Są to też pytania, jakie powinien postawić sobie każdy prawnik (niezależnie od tego czy jest praktykiem, czy akademikiem) w refleksji nad implementacją dyrektywy 2014/104/UE do prawa krajowego.

Książkę niewątpliwie należy polecić wszystkim prawnikom, którzy nie śledzili wcześniejszych wieloletnich dyskusji nad prywatnym egzekwowaniem reguł konkurencji, a chcieliby zrozumieć istotę przepisów dyrektywy. Wydaje się, że książka nie straci swej wartości nawet po implementacji dyrektywy 2014/104/UE – biorąc pod uwagę liczne problemy i kontrowersje wokół przenoszenia regulacji na grunt prawa krajowego, nadal niezbędne będzie odwoływanie się do *ratio* unijnego pierwowzoru. Choć w zamierzeniach autorów książka przeznaczona jest przede wszystkim dla prawników–praktyków, to ma ona również niebagatelną wartość użytkową dla środowiska naukowego.

dr hab. Agata Jurkowska-Gomułka

profesor Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania

e-mail: ajurkowska@wsiz.rzeszow.pl